

S. R. Suchorukov, Zapadnogermskaja buržuaznaja istoriografija sovetsko-germskich otnoženij 1917-1932, Izdatelstvo Nauka, Moskva 1976, s. 232 (Západonemecká buržoázna historiografija sovietsko-nemeckých vzťahov)

Recenzovaná práca sovietskeho autora analyzuje a podrobuje kritike koncepcie západonemeckých buržoázných historikov a politológov o problematike sovietsko-nemeckých vzťahov v období rokov 1917-1932. V polemike so západonemeckými historikmi autor vychádzajúc z marxisticko-leninskej teórie a metodológie ukazuje ako sa v tomto období v konkrétnom živote realizoval zahranično-politický kurz KSSZ a sovietskej vlády.

Autor rozdelil prácu okrem úvodu a záveru na dve základné časti a v rámci nich na šesť hláv. Prvá časť práce je venovaná obdobiu rokov 1917-1921 pod názvom "Buržoázni historici NSR o sovietsko-nemeckých vzťahoch 1917-1921". V rámci nej obsiahla prvá hlava (str. 30-63) je venovaná problematike "V.I. Lenin a sovietsko-nemecké vzťahy". V ďalšej hlave skúma autor koncepcie brestskej politiky.

V druhej časti práce skúma, analyzuje a hodnotí buržoáznu historiografiu rapallskej politiky (1922-1932). V rámci nej v hlave tretej rozoberá buržoázne mýty o Rapalle a skutočnosť (s. 105-126), v ďalšej problémy sovietsko-nemeckých vzťahov v locarnskej politike Nemec-ka (s. 126-150), berlínsku zmluvu z roku 1926 a v záverečnej, šiestej hlave sovietsko-nemecké vzťahy v rokoch 1929-1933.

Od prvých dní existencie sovietskeho štátu vystúpil problém regulácie vzťahov medzi ním a imperialistickým Nemeckom. Tento problém má veľký politický význam, pretože vzájomné vzťahy oboch štátov od roku 1917 do súčasnosti sa odrážali na politickej klíme Európy i v perspektíve zmiernenia medzinárodného napätia. V súčasnom období sovietsko-nemecké vzťahy sa skladajú zo vzťahov ZSSR s dvoma nemeckými štátmi - NDR a NSR - a so samostatnou politicko-administratívnou jednotkou - Západným Berlínom. A ak vzťahy ZSSR - NDR našli už dávno svoj výraz v bratskej spolupráci socialistických štátov na princípe uznania suverenity NDR, jej vstupu do OSN a potvrdení nemeniteľnosti jej západných hraníc, zatiaľ sovietsko-západonemecké vzťahy (včetně Západného Berlína) nadobudli pozitívny rozvoj len v posledných rokoch po podpísaní zmluvy 12. augusta 1970 a štvormocenskej dohody z 3. júla 1972 o otázkach Západného Berlína.

Sovietsko-nemecké vzťahy zaujímajú významné miesto v medzinárodnej politike a okolo nich prehlbuje sa front ideologického boja ako "štvrtá sféra" zahraničnej politiky (popri diplomatickej, vojenskej a ekonomickej). Antikomunistická a antisovietska diverzia imperializmu v oblasti zahraničnej politiky je zameraná na podryvanie soviets-

skej zahraničnej politiky mierového spolužitia dvoch protikladných systémov a princípov socialistického internacionalizmu vo vzťahoch medzi socialistickými krajinami. Na základe sociálnej objednávky buržoázni historici vyzdvihujú antisovietske a antikomunistické koncepcie "exportu revolúcie", "sovietskeho expanzionizmu", "zodpovednosti" ZSSR za napätie v Európe, aby dokázali nevyhnutnosť "európskej integrácie v čelení nebezpečenstva komunizmu".

Autor zdôrazňuje, že KSSZ orientuje historikov na nekompromisný boj s ideologickými protivníkmi, podčiarkuje nevyhnutnosť viesť systematický, ofenzívny boj proti antikomunizmu, podrobovať kritike súčasné buržoázne apologetické názory v oblasti filozofie, ekonómie. To plne platí i pre oblasť historiografie sovietsko-nemeckých vzťahov, ktorým venuje značnú pozornosť tak sovietska, ako aj nemecká (NSR a NDR) historiografia. Osobitnú pozornosť z tohoto hľadiska má najmä obdobie rokov 1922-1932, teda obdobie, kedy sa vzťahy oboch štátov formovali zo sovietskeho hľadiska z leninských pozícií a ideí mierového spolužitia a spolupráce štátov s rozdielnym spoločenským zriadením. Okolo týchto otázok sa rozvíja ideologický boj, ktorý nachádza svoj výraz aj v publikovanej literatúre. Kým časť reakčných západonemeckých historikov sa snaží vo svojich prácach dokazovať nemožnosť mierovej spolupráce, dobrých susedských vzťahov medzi štátmi s rozdielnym sociálno-ekonomickým zriadením (v sledovanom období medzi Weimarskou republikou a ZSSR), zatiaľ sovietska i nemecká marxistická literatúra obracia svoju pozornosť k sledovaniu skúseností z mierovej spolupráce oboch štátov v tomto období a dokazuje nielen možnosť, ale aj nevyhnutnosť dobrých vzťahov medzi oboma štátmi.

Západonemeckí buržoázni historici osvetľujú najmä diplomatickú, ekonomickú a politickú históriu sovietsko-nemeckých vzťahov, pričom politické vzťahy medzi oboma štátmi skúmajú izolovane od sociálno-ekonomických základov politiky. Na formovanie buržoáznych koncepcií v problematike sovietsko-nemeckých vzťahov hlboký vplyv majú súčasné filozofické, idealistické systémy existencializmu, neotomizmu a novokantovstva.

Súčasnú západonemeckú buržoáznu historiografiu sovietsko-nemeckých vzťahov charakterizujú podľa autora recenzovanej práce nasledujúce črty: 1. popieranie objektívnych zákonitostí procesu rozvoja vzťahov medzi Weimarskou republikou a Sovietskym zväzom; 2. subjektivistický prístup k objasneniu udalostí v histórii sovietsko-nemeckej spolupráce; 3. rozširovanie doktríny "primátu" zahraničnej politiky na sovietsko-nemecké vzťahy; 4. popieranie triedneho boja v otázke sovietsko-nemeckých vzťahov a úlohy proletariátu pri formovaní zahraničnej politiky Weimarskej republiky vo vzťahoch k sovietskemu štátu. Tieto

črty západonemeckého buržoázneho historického myslenia ju podstatným spôsobom odlišujú od marxisticko-leninskej a hlboko protirečia dialektike vedy. Autor dokazuje, že v západonemeckých a buržoázných koncepciách sovietsko-nemeckých vzťahov sa odrážajú základné zahranično-politické tendencie vojenských, politických a monopolistických kruhov Weimarskej republiky i zahranično-politická konjunktúra NSR. Agresívna podstata týchto tendencií, ich otvorený alebo zastretý charakter, formy vojenskej, ekonomickej alebo diplomatickej ofenzívy na ZSSR sa postupne menili pod vplyvom medzinárodných i vnútorných vojensko-politických i ekonomických faktorov a ovplyvňovali v tej alebo onej etape rozvoj sovietsko-nemeckých vzťahov. Tieto zmeny a tiež sociálna a stranícka príslušnosť historikov, ich sympátiá alebo antipátiá k roznoým politickým činiteľom sa prejavili aj v mnohostrannosti koncepcií nemecko-sovietskych vzťahov obdobia rokov 1917-1932.

Autor hovorí o troch smeroch v západonemeckej buržoáznej historiografii nemecko-sovietskych vzťahov. Prvý smer, najpočetnejšia skupina historikov, je reakčno-konzervatívneho zamerania. Sú to otvorení, alebo skrytí protivníci normalizácie vzťahov medzi NSR a ZSSR, alebo zastanci tzv. západnej orientácie. Ultralavicové krídlo tohoto smeru podlieha vplyvu neonacistických nálad, stáva sa apologetom ideí revanšizmu, militarizmu a antikomunizmu, stavia sa proti akejkolvek nemecko-sovietskej spolupráci v ktoromkoľvek období, prehlasujúc, že akékoľvek zväzy so ZSSR, to je spojenie sa so svetovým komunizmom a jeho priama, alebo nepriama podpora.

Druhá skupina, to sú zastanci politiky "balancovania" medzi Západom a Východom. Vychádzajú z myšlienky, že Weimarská republika mala sa stať mostom medzi Východom a Západom a využívať túto pozíciu na získanie maximálnych výhod.

Tretí smer predstavuje nepočetná, ale stále rastúca skupina historikov a politológov, zastancov "východnej orientácie", normálneho a priateľského rozvoja nemecko-sovietskych vzťahov. Táto skupina progresívnych a liberálnych vedcov vychádza z toho, že dobré susedské a priateľské vzťahy medzi NSR a ZSSR sú nielen v záujme týchto štátov, ale majú rozhodujúci význam aj pre osudy celej Európy a pre zachovanie mieru vo svete.

V analýze i kritike súčasných smerov v západonemeckej historiografii autor vychádzal zo základných metodologických princípov vyplývajúcich zo základných prác V.I. Lenina pre oblasť sovietsko-nemeckých vzťahov. Velmi užitočné aj pre nášho čitateľa je analýza jednotlivých smerov a skupín nemeckých historikov, uvedenie celého radu mien jej predstaviteľov, pretože predstavuje aj pre nás dobrú orientáciu

vzhľadom na to, že táto problematika sa veľmi živo dotýka aj stredo-
európskeho priestoru.

Ladislav Hubenák